

רשימות חוברת קסה

בס"ד.

פתח דבר

לקראת חג הסוכות, הננו מוציאים לאור מאוצר רשימותיו של כ"ק אדמו"ר זי"ע שרשם לעצמו:

(א) התחלת רשימה בענין "איסר", שבה נזכר ע"ד אתרוג, מעין השילוח (ששייך לשאיבת המים לניסוך המים), ואיטליא של יון (ששייך לאתרוגי קאלאבריא).

(ב) חלק מהרשימה דשמחת בית השואבה תרצ"ב — בענין מצות הקהל שזמנה בחג הסוכות — שנדפסה בחוברת ז' (ע' 19 ואילך) בלשון אדמו"ר בעצמו בכת"ק, ולתועלת הלומדים, למען ירוץ בו הקורא, ניתוסף כאן גם פיענוח ותיבות־קישור המשולבים בין דברי הרב, וכן ציוני מראי מקומות הבאים בשוה"ג, שנערכו ע"י המו"ל, בדרך אפשר ועל אחריותם בלבד, ובפרט שעמקו וכו' דברי רבינו, כנודע.

מערכת „אוצר החסידים“

ועש"ק פ' האזינו, י"ג תשרי, ה'תשנ"ט
ברוקלין, נ.י.

איסר

אתרוג שניקב אינו מפולש כאיסר פסול (סוכה).
 המתפלל צריך שיראה איסר כנגד לבו (ברכות כח:). אתרוג —

לב.

שילוח הי' מקלח מים בכאיסר (פי המעיין שהוא נובע שם רחב
 כא'. פירש"י) צוה המלך והרחיבוהו כדי שיתרבו מימיו ונתמעטו וחזרו
 ומיעטוהו והי' מקלח מים לקיים מש"נ אל יתהלל חכם וגו' [ערכין י:].
 בתחילתו בששה"ק תרע"ב פי' שברבוי הכלים נתמעט האור.

כאיסר האיטלקי גרוגרת שחסרה (חולין).

קדושין (ב:) פרוטה א' מח' באיסר האיטלקי פיר"ת — תוד"ה
 — איטליא של יון. ואין לתמוה על הקו"ף. [איטליא ש"י — משמני
 הארץ של עשו. פירש"י עה"ת וב"ר ? "קוף" מורה על יניקה דלעומ"ז
 — רגלו הארוכה — תקונו ע"י צדקה שמקוף עושה ה"ה — לקו"ת
 למהרשנ"ע יד' ב' ומציין ללקו"ת להאריז"ל ישע"י .

עוד כאיסר האיטלקי במשנה

(ע"כ נמצא בגוכתי"ק)

איסר

מצינו כמה ענינים שבהם נזכר השיעור ד"איסר", ומהם:
 (א) אתרוג שניקב נקב שאינו מפולש רחב כאיסר, פסול (סוכה לו, א¹).

(ב) המתפלל צריך שיכרע עד שיראה איסר (שני קטמים אחד מלמטה ואחד מלמעלה וכאיסר רוחב בשר באמצע. פרש"י) כנגד לבו (ברכות כח, ב).

ולהעיר מהשייכות דב' ענינים הנ"ל ב"איסר", בנוגע לאתרוג ובנוגע ללב, כי אתרוג — "דומה ללב"².

(ג) "שילוח הי' מקלח מים בכאיסר (פי המעין שהוא נובע שם רחב כאיסר. פירש"י) צוה המלך והרחיבוהו כדי שיתרכו מימיו, ונתמעטו. וחזרו ומיעטוהו והי' מקלח מים, לקיים מה שנאמר³ אל יתהלל חכם וגו'" (שחכמתו אינה אלא מקלקלת) [ערכין י', ב (ובפרש"י)].

— בתחילתו של המשך בשעה שהקדימו תרע"ב פירש שזהו"ע שברבוי הכלים (הרחבת המעיין) נתמעט האור (מיעוט המים).

וכן מצינו כמה ענינים ששיעורם כאיסר האיטלקי:

(א) לגבי גרוגרת שחסרה (חולין נד, א⁵).

(ב) בקידושין (ב, א): "פרוטה אחד משמונה באיסר האיטלקי"⁶.

— "איסר(ה)איטלקי" פירש ר"ת (בתוד"ה איטלקי) "על שם איטליא של יון, ואין לתמוה על הקו"ף כו".

(1) ושם: "ניקב נקב מפולש במשהו, ושאינו מפולש בכאיסר".

(2) ויק"ר פ"ל, יד.

(3) ירמ" ט, כב.

(4) פל"ג (ס"ע נז ואילך).

(5) ושם: "ניקבה הגרוגרת או שנסדקה עד כמה תחסר .. עד כאיסר האיטלקי".

(6) ראה גם לקוטי לוי"צ אג"ק ע' רד (בביאור דעת ב"ה שבקידושי כסף די בפרוטה): "איסר .. רומז על חכ' כידוע .. ובקנה הרומז על חכ', שיעור הנקב בו הוא בכאיסר דוקא. וזהו דוקא מה שהאיסר הוא איטלקי דוקא, מלשון טל, והבן".

[ויש לומר הרמז בזה, דהנה, איטליא של יון — היא "משמני הארץ" של עשו (פירש"י עה"ת וב"ר ?), היינו, ששייכת ללעו"ז. וזהו שניתוסף בזה קו"ף, כי אות "קו"ף" מורה על יניקה דלעומת זה — כמרומז ברגלו הארוכה של הקו"ף. ותיקונו ע"י צדקה, שמקו"ף עושה ה"ה (לקו"ת לג"פ לאדמו"ר מהר"ש נ"ע יד' ב',⁸ ומציין ללקו"ת להאריז"ל ישעי"ם)].

עוד כאיסר האיטלקי במשנה

(ע"כ נמצא בגוכתי"ק)

(7) בפרש"י תולדות כז, לט: "משמני הארץ, זו איטליא"ה של יון". ובב"ר פס"ז, ו: "זו איטליאה" (סתם). — וראה "רשימות" חוברת יט ע' 13.

(8) ושם (נדפס גם באוה"ת בראשית (כרך ג') תעד, ב): "פי' בלק"ת מהאריז"ל .. שרגל הקוף מורה על רגלי' יורדות מות, וכשנפרד הרגל מהקליפות נעשה מזה ה', וזה מרומז בצדקה שיש בה קוף הא כו". ובהקיצור שם: "צדקה מקוף רגל ארוך מה שרגלי' יורדות נעשה הא".

(9) עה"פ (נד, יד) "בצדקה תכונני".

בשנה זו בחוהמ"ס, הרי לבד שביה"ש, ישנה גם מצות הקהל. שבסוף שנת השמיטה, תחלת ח', היו מתאספים כל ישראל, וגם הנשים והטף, לעזרה, והמלך הי' קורא באזניהם, במשנה תורה: אלה הדברים שמע והא"ש עשר תעשר כי תכלה לעשר וכו'. והי' זה במוציו"ט הא' של חג — שהוא גם זמן שביה"ש — וכדאיתא כ"ז דברים (לא' י"ג) סוטה (מא.) ורמב"ם חגיגה פ"ג.

ואפ"ל באור כ"ז: בהמשך הזמני ישנו כלל, וכלל דכלל, ופרט, ופרט דפרט וכו'. הכלל היותר גדול נ' אלפים יובלות* (), והפרט היותר קטן רגע כמימרי' (ברכות ז.). והיותר מורגש הוא היקף השבוע בימים, שבכל שבוע מתחיל המשכת החיות מחדש, כמו שהי' בוימ"ב. ולכן אומרים גם עתה היום יום א' בשבת, אף שכבר עברו כמה שבתות, אלא — דחיות שבוע שעבר כבר עלה למע', ועתה דבר חדש הוא (תו"א תרומה מי יתנך). ולכן נקרא ג"כ שש"ע חנוך אכן חציר וגו' נבל ציץ וגו', כי לעולם אינו מזקין יותר משבוע (ביאור"ז וישב פתח ר"ש ואמר). וכמו שהוא בימים — הוא ג"כ בשנים, שכל ז' שנים הוא דבר בפ"ע. ו"ש כנגד ו' מדות, ואח"כ שנת הז' — שמיטה — לנגד המל'. וכמו שבת בימים [במדודש ויק"ר כט', השביעיין חביבין בשנים ז' חביב וכו' בימים וכו'. ובתו"כ הובא ברמב"ן בהר, שבת לד' כשם שנא' בשבת בראשית כך נאמר בשביעיית שבת לד'].

ובזה יומתק ג"כ באכות (פ"ה מ"ט) גלות באה לעולמי על ג"ע ע"ז ש"ד ושמטת הארץ [גלות בגימט' ת"ם חסר א'. כי אף שחסר רק בחי' א' — חסר הוא, וצריך לברר החסר, ולזה נצרך להתלבש במתברר, שזהו גלות. לעייין בקה"י] שהוא לנגד כל הבחי': ע"ז — כתר — שמורד במצוה, נגד אנכי כתר. ג"ע — לעומ"ז דקו הימין דקדושה, שחפצים שיושפע אף במקום האסור, ביאות אסורות ר"ל. וש"ד — לעומ"ז דקו השמאל דקדושה. ולכן בני ישמעאל — חסד דקליפה — שאלו מה כתיב בה, לא תנאף, א"א בה. ובני עשו — דין דקליפה — לא רצו בלא תרצח, שהוא היפך ועל חרבך תחי'. וכמשרז"ל ע"פ וזרח משעיר למו

(א) למצוא המקור על נ' אלפים יובלות. מהות העלי' שבנא"י מבואר בלקו"ת קרח ס"א.

(ב) גלות באה לעולם: בשבת (לג.) לא מני ש"ד ומוסיף יובלות.

הופיע מהר פארן וגו', מאי בעי בשעיר ומאי בעי בפארן וכו' (זח"ג קצב.: ובספרי במקומו: לת"ר — עשו. לת"נ — עמון ומואב. לת"ג — ישמעאל). ושמטת הארץ שהוא לנגד המל'.

ובשמטה הוא עליית המל'. ובוזה יש להמתיק ג"כ בסנה' (לט.) דמפרש טעם דשביעית, זרעו ו' והשמיטו ז' כדי שתדעו שהארץ שלי היא, ובפירש"י ד"ה כדי "ולא ירום לבבכם בשבח ארצכם ותשכחו עול מלכותו". ולכן — אפ"ל — דאסור להוציא פרות שביעית מא"י לחו"ל (שביעית פ"ו מ"ה), כי זהו היפך העלי', וכידוע דא"י היא — מל'.

וחלוק משבת, דבש"ק כל הבחי' עולים, עד שגם מדרי' החכ' עולה — שלכן גם ד"ת בקושי התיירו לדבר בשבת (לקו"ת) — וכידוע דעונג — וקראת לשבת עונג — הוא למעלה מחכמה. ובשביעית הוא רק עלית המל', ולכן רק עבודת האדמה אסור (באריכות בדרמ"צ מ' שביעית, ובטע"מ להרח"ו).

ובהיות עולה בשנת השמטה, חיות כל שמטה שעברה, ומתחיל פרט חדש, צריך להמשיך כח ואתערותא על העבודה וקבעומ"ש — וזהו עיקר מדרי' המל' — שהוא ראשית ותחלת העבודה.

— ואולי אפ"ל, שהוא ע"ד המבואר בחנוך קטן ובתו"א (ויצא סוף ביאור ושבת) שבין כל מדרי' ומדרי' הוא בבחי' נפילה ממדרי' הא' וכו' אבל נשאר וכו' רשימו ממדרי' הא', וא"כ ההתחלה הוא בכח המדרי' שעברה. ולכן גם במצות הקהל, שמתחילין להמשיך על הפרט החדש, הוא בכח עבודת שמטה שעברה. ולכן נקבע הזמן ע"ז בכתוב בשם "מקץ ז' שנים". אף שהוא כבר חה"ס שנת א' לשמטה הב' [בר"ה יב: דרז"ל מזה שתבואה שהביאה שלישי בשביעית נוהג בה דין שביעית] — כי זה בא בכח ורשימו מעבודת ז' שנים שעברו.

וכיון שממשיכין ראשית העבודה, לכן כל בני' חייבים בהקהל, גם נשים, אף דהוי מ"ע שהזמג"ר, ואף טף, שבכל התורה פטורים [בגמרא חגיגה (ג.) טעם חיוב הטף, כדי ליתן שכר למביאהם. ועיין רמב"ן עה"ת (לא' יג') האבות ירגילום וכו' ולמדו ליראה בעתיד וכו' אבל רבותינו אמרו וכו' כדי ליתן שכר למביאהם. לעיין במנחת חינוך מסקנתו אם טף חו"ס חייב, שלכאורה יש לקשר בחילוק ב' הטעמים.

וכיון דעיקר הוא עלית המל', לכן קורין ע"ד המעשרות: עשר תעשר, כי תכלה וגו'. ואיתא ע"ז בירוש' (סוטה סוף פ"ז) שלא לשכח את המעשרות, שמפני שבשמטה אין נוהגין מעשרות, אולי ישכחו על דין

המעשרות, ולכן מזכירין עד"ז בקריאה בתורה. דמעשר הוא מדרי' המל'. כי מעשר הוא העשירי, הבחי' האחרונה. והיא נעשה קדושה יותר משאר הט', וכמו מל' שהיא דוקא עולה למע' מע', וכמו דמל' דוקא שרשה מרדל"א (לקו"ת באור חקת סס"ב). ומעשר ר"ת: מאה עשירית שביעית רביעית, שכ"ז הם מדרי' המל'. אם כמו במרכבה: רגלא רביעאה (וכן אותיות א' — כתר, ב' — חו"ב, ג' — ז"א ועיקרם ת"ת, ד' — נהי"ם או מל'). שביעאה, וכידוע משבת שביעית, בת שבע וכו'. עשירית — שהיא בחי' העשירית, מג' אמות וז' כפולות. ומאה — שהיא בחי' היותר אחרונה גם כשהוא כלול י' מי' [בערה"כ ערך מלכות — ר"ת: מל' עשירית שביעית רביעית]. וכיון שבשמטה עלי' המל', אפשר לשכוח על העבודה בפו"מ — דין המעשרות, לכן קורין בתורה וכו'. וגם — ההמשכה צ"ל מתחלה בקבעומ"ש, ובבחי' היותר אחרונה — בחי' המל', ולכן קורין עשר תעשר וכו'.

[גם קורין דוקא משנה תורה]. הד' ספרים אחרים הם בז"א, ומ"ת — מל' (כתר מל'). ולכן בד' ספרים וידבר הוי' אל משה, משא"כ מ"ת "אה"ד אשר דבר משה" (לקו"ת ביאור וידבר וגו' אכה"ד האלה וגו' רס"ג. ועייג"כ בראש הדרוש)].

והקורא בתורה הוא דוקא המלך.

א. בשנה זו (תרצ"ב) בחול המועד סוכות — הרי לבד שמחת בית השואבה, ישנה גם מצות הקהל.

ותוכן המצוה — שבסוף שנת השמיטה, תחלת שנה הח', היו מתאספים כל ישראל, וגם הנשים והטף, לעזרה, והמלך הי' קורא באזניהם, במשנה תורה: "אלה הדברים", "שמע", "והי' אם שמוע", "עשר תעשר", "כי תכלה לעשר" וכו'.

והי' זה במוצאי יו"ט הראשון של חג — שהוא גם זמן שמחת בית השואבה — וכדאיתא כל זה בדברים (לא' י"ג), סוטה (מא, א) ורמב"ם הל' חגיגה פ"ג.

ב. ואפשר לומר ביאור כל זה:

בהמשך הזמני — ישנו כלל, וכלל דכלל, ופרט, ופרט דפרט וכו': הכלל היותר גדול דהמשך הזמן הוא נ' אלפים יובלות (*), והפרט היותר קטן — "רגע כמימרי" (ברכות ז, א).

ושיעור המשך הזמן היותר מורגש הוא היקף השבוע בימים, שבכל שבוע מתחיל המשכת החיות מחדש, כמו שהי' בששת ימי בראשית.

ולכן אומרים גם עתה "היום יום ראשון בשבת", אף שכבר

(א) למצוא המקור על נ' אלפים יובלות.²

מהות העלי' שבנ' אלפים יובלות — מבואר בלקו"ת ד"ה ויקח קרח ס"א.³

(1) רמב"ם הל' לולב פ"ח הי"ב.

(2) ראה ש"ך עה"ת ר"פ בהר (וראה גם בהנסמן במאמרי אדהאמ"צ דברים ח"א ס"ע רסח).

(3) ושם (נב, ג): "ענין עליות העולמות נ' אלפים יובלות הוא הכל בהאור פנימי שיתגלו אורות עליונים יותר בהכלים ע"י עליות והזדככות הכלים, כמו ג"ע התחתון הוא בחי' כלי לגילוי אור וזיו מא"ס ב"ה וג"ע העליון הוא כלי לגילוי אור ותענוג גדול ונעלה יותר לאין שיעור על האור שבג"ע התחתון .. ומזה יובן ענין עליות העולמות שיתגלו אורות עליונים יותר בהכלים עד שמה שעתה הוא בחינת אצילות יהי' דלע"ל בחי' עשי', דהיינו שעולם העשי' דלע"ל יהי' בו הגילוי שעכשיו באצילות, ובחי' האצילות דלע"ל יהי' יותר גבוה לאין קץ מפני שיתגלו אורות גדולים יותר בהכלים. וזהו הכל גילוי אורות פנימיים בהכלים שיתגלה יותר עד אין קץ נ' אלפים יובלות" (וממשיך שם: "אבל לגבי הא"מ שלמעלה מהקו וכו'").

עברו כמה שבתות, אלא — ההחיות שנמשך בשבוע שעבר כבר עלה למעלה, ועתה דבר חדש הוא (תו"א תרומה ד"ה מי יתנך).

ולכן נקרא ג"כ "שרו של עולם" — שהוא חנוך⁵ — "אכן חציר וגו' נבל ציץ וגו'", כי לעולם אינו מזקין יותר משבוע (ביאורי הזהר וישב' ד"ה פתח ר"ש ואמר).

וכמו שהוא בימים — הוא ג"כ בשנים, שכל ז' שנים הוא דבר בפ"ע: ו' שנים — כנגד ו' מדות, ואח"כ שנת הז' — שמיטה — לנגד המלכות. וכמו שבת בימים [כדאיתא במדרש ויק"ר פכ"ט,

(4) ושם (פ, ב): "לכאורה איך שייך לקרות שבתות דעכשיו יום השביעי שהרי כבר עברו רבבות ימים מיום בריאת העולם עד שבתות אלו, ואיך יקרא השבת יום השביעי, אך כי ששת ימים הם ששה מדות עליונות שבהם ועל ידן הי' התהוות העולמות. . ואח"כ ביום השבת הוא עליותם לשרשם ומקורם למעלה מעלה. וכך הוא גם בכל שבת ושבת, שבששת ימי המעשה הוא ירידת המדות. . ואח"כ ביום השבת הוא עליותם ועליות העולמות, שהעלי' דוקא ביום ומדה השביעית שהיא בחי' המל'".

(5) ראה יבמות טז, ב. חולין ס, א. ובתוד"ה פסוק.

(6) לשון הכתוב — ישעי' מ, זח. וראה הערה הבאה.

(7) לאדהאמ"צ (כד, א) — בביאור מאמר הזהר (ח"א קפא, ב) "זקן ביתו כד"א נער הייתי גם זקנתי" (ש"ר העולם אמרו" — יבמות שם). — ושם: "רמזו בזה המאמר לבח" מט"ט דנקרא נער, כי. . בהגיע יום השבת. . עולה. . בו"ק דאצי' ואח"כ ביום א' חוזר ויורד, וא"כ לעולם אין עבד זה זקן יותר מו' ימים בלבד, והיינו מ"ש בו אנוש כחציר ימיו כו'" (ומבאר שם שכן הוא בנוגע לשית אלפי שנין דהוי עלמא, "אלף שנים בעיניך כיום אתמול" (תהלים ז, ד), ש"באצילות נקרא נער בן ו' יום בלבד גם לאחר ו' אלפים שנה").

ולהעיר, שענין זה נתבאר גם בלקו"ת שה"ש כה, א* — בפ"י מאמר הזהר (ח"ג ריז, סע"א ואילך) "אנוש דא הוא רזא דדהוא נער. . אנוש כחציר ימיו" (ומבאר גם הדיוק שנמשל לחציר. . הוא העשב שקוצרים אותו כמה פעמים וחוזר ונגדל במעט זמן וחוזרים וקוצרים אותו. . חציר גדל תמיד מחדש"). ואולי הטעם שלא ציין רבינו ללקו"ת, משום שבלקו"ת מודגש שבכל שבוע חוזר ומתחדש הענין הקודם (כמודגש גם בלשון הזהר שם: "ואתהדר כמלקדמין"), ולא דבר חדש ממש לאחר שנתבטלה המציאות הקודמת [ולכן הוצרך לבאר "מה שנמשל עלייתו באצילות בשם קצירה" — שאין הכוונה לביטול המציאות לגמרי, שהרי חוזר ומתחדש, אלא "שבעליותו שם הוא בבחי' ביטול כנר בפני האבוקה"***], וכאן מדגיש רבינו שכל היקף הוא דבר חדש, כיון שמתבטלת המציאות הקודמת, שלכן אינו מזקין לעולם.

ואולי י"ל שמטעם זה מביא רבינו הפסוק "אכן חציר וגו' נבל ציץ וגו'" דוקא (ולא הפסוק "אנוש כחציר ימיו כציץ השדה כן יציץ" שהובא גם בביאורו²) — משום שבפסוק זה ההדגשה היא על ביטול מציאותו של החציר הקודם (ולא על חידוש מציאות החציר, כפסוק "כציץ השדה כן יציץ"), שמתאים יותר להמבואר כאן שלעולם אינו מזקין, כיון שמתבטלת מציאותו — "נבל ציץ".

(* ושם נתבאר גם הטעם ש"אנו מונין היום יום ראשון בשבת כו'" אף ש"כבר עברו רבבות ימים משימ"ב עד עתה" — שהביא רבינו מתו"א תרומה.

(** ומציין: "וע"ש בפ' פנחס (דרי"ז ע"ב) בפ"י ואיננו כו'" — "זכליל ל" בגו'".

יא: "השביעין חביבין בשנים ז' חביב וכו' בימים וכו'". ובתו"כ הובא ברמב"ן בהר"ם: "שבת לד', כשם שנאמר בשבת בראשית, כך נאמר בשביעית שבת לד'" — שגם הוא לנגד המלכות.

ג. ובזה יומתק ג"כ מארז"ל באבות (פ"ה מ"ט) גלות באה לעולם על גילוי עריות עבודה זרה שפיכות דמים ושמיטת הארץ, [להעיר ש"גלות" בגימטריא ת"ם (מלשון תמימות ושלימות) חסר א'. כי, אף שחסר רק בחינה א' (שזהו הרמז במספר ת"ם חסר א') — חסר הוא, וצריך לברר החסר, ולזה נצרך להתלבש במתכרר, שזהו ענין ה"גלות"¹⁰. לעיין בקה"י¹¹]
שהוא לנגד כל הבחינות:

עבודה זרה — כתר דלעומת זה — שמורד במצוה¹², נגד "אנכי", בחי' כתר¹³.

גילוי עריות — לעומת זה דקו הימין דקדושה, שחפצים שיושפע (שזהו"ע קו הימין) אף במקום האסור, שזהו תוכן הענין דביאות אסורות רחמנא ליצלן.

ושפיכות דמים — לעומת זה דקו השמאל דקדושה.

ולכן מצינו שכאשר בא הקב"ה ליתן התורה לאומות העולם, הנה בני ישמעאל — חסד דקליפה — שאלו מה כתיב בה, וכששמעו שכתוב בה "לא תנאף", אמרו אי אפשנו בה. ובני עשו — דין דקליפה — לא רצו ב"לא תרצח", שהוא היפך "ועל חרכך תחיי"

(ב) "גלות באה לעולם וכו'": בשבת (לג, א') לא מני שפיכות דמים, ומוסיף יובלות.

(8) בתו"כ נדרש עה"פ (כה, ד) "שבת שבתון יהי לארץ שבת לה", והובא בפ"י הרמב"ן עה"פ "ושבתה הארץ שבת לה" (שם, ב). — ולהעיר שרבינו לא מציין לפרש"י עה"פ, ששם הובא בשינוי לשון, בגלל השינוי בתוכן הדברים, כמבואר בארוכה בלקו"ש ח"ב ע' 108 ואילך.
(9) ושם: "בעון גילוי עריות ועבודת כוכבים והשמטת שמיטין ויובלות גלות בא לעולם".
(10) ראה סה"מ תרכ"ט (הוצאת תשנ"ב) ע' קפו ואילך. וש"נ.
(11) בקה"י ערך גלות: "גלות ה"ס חסרון אלף דמה (גאולה בגימטריא מ"ה) ונשאר דם, ע"כ גלות גי"י פ"ד חסר א', לרמוז שהגלות ה"ס חסרון אלף דמה" (ועד"ז בערך גאולה: "כשנסתלק האלף (ד"מה") אזי נשאר דם בגי', והיא בחי' גולה סוד הגלות גי"י פ"ד חסר אלף, רמוז שהגלות מחסרון האלף").

(12) ראה קה"י ערך ע"ז: "העועז פוגם בכתר שנותן כתר מלכות לע"ז".

(13) ראה תו"א הוספות יתרו קט, ד. לקו"ת אמור לד, ד. ובכ"מ.

שנאמר לעשו¹⁴. וכמו שאמרו רז"ל על הפסוק¹⁵ "וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן וגו'", מאי בעי בשעיר ומאי בעי בפארן וכו' (זח"ג קצב, ב¹⁶). ובספרי במקומו¹⁷ — באופן אחר: לא תרצח — לא רצו בני עשו (כבזהר). לא תנאף — לא רצו בני עמון ומואב (דלא כבזהר, שבזה לא רצו בני ישמעאל). לא תגנוב — לא רצו בני ישמעאל (דלא כבזהר, שלא רצו ב"לא תנאף").

ושמיטת הארץ — שהוא לנגד המלכות.

ד. ובשמיטה (שהיא לנגד המלכות) — הוא עליית המלכות. ובזה יש להמתיק ג"כ בסנהדרין (לט, א) דמפרש טעם דשביעית, "זרעו שש והשמיטו שבע כדי שתדעו שהארץ שלי היא", ובפירש"י ד"ה כדי, "ולא ירום לבככם בשבח ארצכם ותשכחו עול מלכותו" — היינו שפעולת השמיטה היא שלא ישכחו עול מלכותו, שזהו תוכן הענין דעליית המלכות¹⁸.

ולכן — אפשר לומר — דאסור להוציא פירות שביעית מארץ ישראל לחוץ לארץ (שביעית פ"ו מ"ה), כי היציאה מארץ ישראל לחוץ לארץ זהו היפך העלי' דהמלכות, וכידוע¹⁹ דארץ ישראל היא — מלכות.

ולהעיר, שאף ששמיטה ושבת שייכים זל"ז (כנ"ל ס"ב), מ"מ, אופן העלי' דשמיטה חלוק מאופן העלי' דשבת,

(14) תולדות כז, מ.

(15) ברכה לג, ב.

(16) ושם (לאחרי שמבאר (בע"א) ש"בשעתא דבעא קב"ה למיהב אורייתא לישראל אזל וזמין להו לבני עשו ולא קבלוה, כד"א ה' מסיני בא זרח משעיר למו .. אזל לבני ישמעאל ולא בעו לקבלה, דכתיב הופיע מהר פארן): "מטא לגבי דרועא שמאלא .. קרא לסמאל (ממונה על אומה דעשו — ראה נצ"ז) .. ואמר לי' תבעי אורייתא דילי, אמר מה כתיב בה, אמר לי' לא תרצח .. אהדר לדרועא ימינא .. קרא לרהב (ממונה על אומה דישמעאל — ראה נצ"ז) אמר לי' תבעי את אורייתא דילי, אמר לי' מה כתיב בה .. לא תנאף כו'".

(17) ושם, לא נחית לפרש (בדרשה זו) "וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן" (אף שבדרשה שלפנ"ז מפרש "וזרח משעיר למו זה לשון רומי, הופיע מהר פארן זה לשון ערבי"), אלא רק זה ש"ה' מסיני בא", "כשנגלה המקום ליתן תורה לישראל, לא על ישראל בלבד הוא נגלה, אלא על כל האומות, בתחילה הלך אצל בני עשו וכו'".

(18) לכאורה כוונת רבינו בעליית המלכות בשמיטה (לא לסילוק המלכות, אלא) שהמלכות (ארץ) עצמה היא בעלי' (דוגמת עליית העולמות בשבת).

(19) ראה קה"י ערך ארץ (ישראל). וראה תניא אגה"ק ס"ד. וראה סה"מ מלוקט ח"ה ע' קמב. וש"נ.

והחילוק הוא — דבש"ק כל הבחינות עולים, עד שגם מדריגת החכמה עולה — שלכן גם דברי תורה בקושי התירו לדבר בשבת (לקו"ת צו יא, ד²⁰), כיון ששבת הוא למעלה גם מחכמה. וכידוע דעונג — ענינו של יום השבת, כמ"ש²¹ "וקראת לשבת עונג" — הוא למעלה מחכמה.

ואילו בשביעית הוא רק עליית המלכות, ולכן רק עבודת האדמה אסור, כי "אדמה" (ארץ) היא בחי' המלכות (נתבאר באריכות בדרך מצותיך מצות שביעית, ובטעמי מצוות להרח"ו²²).

ה. ובהיות שעולה בשנת השמיטה, חיות כל שמיטה שעברה, ומתחיל פרט חדש (המשכת החיות לשמיטה חדשה, כנ"ל (ס"ב) שכל שמיטה (כמו כל שבוע) הוא פרט בפ"ע), לכן צריך להמשיך כח ואתערותא על העבודה וקבלת עול מלכות שמים — וזהו (קבעמ"ש) עיקר מדריגת המלכות שעלייתה בשנת השמיטה — שהוא ראשית ותחלת העבודה²³.

(20) ושם: "והגילוי הזה (בחי' אין שממנו תמצא החכמה, "מה שאינו מושג למעלה מעלה מבחי' בינה והשגה .. בחי' אור א"ס ב"ה מה דלית מחשבה תפיסא כו"") הוא שמתגלה בשבת, ולכן אמרו* בקושי התירו לדבר בד"ת בשבת, כי אורייתא מחכמה נפקת, פי' נפקת יוצאת לחוץ כמו נפקת לבר שהיא הארה בלבד היוצאת מחכמה, אבל עצמיות החכמה היא רמה ונשגבה למעלה מעלה מבחי' אורייתא כו"'. — ולהעיר, שכאן לא מציין רבינו לתו"א הוספות קיג, א, ששם הובא זה לענין שלילת הדיבור, ששבת "היא בחי' שתיקה שלמעלה מבחי' דיבור", ולא לענין עליית החכמה.

(21) ישעי' נח, יג.

(22) בדרמ"צ (לה, א ואילך) — לאחר שמקדים "ענין היקף השביעית בכל דבר כמו בימים יום השביעי שבת .. ועד"ז ז' שני השמיטה .. (ש)הוא ענין עליות העולמות למקורם שששה בחי' הם משך הירידה והשביעית היא העולה הן בימים הן בשנים" — מבאר ש"לפי אופן העלי' כך הוא קדושת היום, כמו בשבת העלי' יותר גדולה ולכן אסור בכל מלאכה .. ובשביעית אינו אסור כ"א עבודת הקרקע", ומוסיף, "כמ"ש כ"ז הרח"ו בטעמי מצות במצוה זו (פ' בהר), ותוכן הכוונה שם .. שבשבת יש עליות לכל העולמות כולם שכל א' עולה ממדריגתו שהי' בימי החול, והוא נהי"מ דעשי' עולים במקום חג"ת וכו' עד המאציל העליון, פי' שאפי' אריך דאצי' עולה למעלה ויעלו אור"א במקומו, אך בשביעית אינו כן, אלא ביי"ע עולים כסדר הנ"ל עד המל' דאצי' שעולה לנה"י דו"א, ומשם ואילך אין עלי' כלל שכולם נשארים במקומם, וז"ס ושבתה הארץ, בחי' מל' .. ולכן לא נאסר רק עבודת הקרקע בחרישה וזריעה כו"'.
(23) ראה תניא רפמ"א.

(* המקור דמאח"ל זה מציין רבינו במק"א (אגרות'קודש ח"כ ע' קא): מובא ג"כ בסו"ס היראה לר' יונה. וידוע שכמה מרד"ל (ובפרט דירוש') היו לעיני הראשונים ואינם בס' שלפנינו. ועייג"כ ירושלמי שבת פט"ו ריש ה"ג (לכאן צוין המקור ע"י הגאון הרגאצובי — בשו"ת צפע"נ ח"ב ס"ה).
חז"ג צד, טע"ב. עכ"ל.

וזהו תוכן מצות הקהל — המשכת כח ואתערותא על העבודה וקבלת עול מלכות שמים, על השמיטה החדשה.

— ואולי אפשר לומר, שהוא ע"ד המבואר בחינוך קטן ובתו"א (ויצא סוף ביאור ושבת²⁴) שבין כל מדריגה ומדריגה הוא בבחי' נפילה ממדריגה הראשונה וכו' אבל נשאר וכו' רשימו ממדריגה הראשונה, וא"כ ההתחלה של העבודה במדריגה החדשה הוא בכח המדריגה שעברה. ולכן גם במצות הקהל, שמתחילין להמשיך כח והתעוררות על הפרט החדש — הוא בכח עבודת שמיטה שעברה.

ולכן נקבע הזמן על זה בכתוב²⁵ בשם "מקץ שבע שנים במועד שנת השמיטה בחג הסוכות", אף שהוא כבר חג הסוכות דשנת א' לשמיטה הב',

[ולהעיר, שבר"ה יב, ב דרשו רז"ל מזה ש"אמר קרא מקץ שבע שנים במועד שנת השמיטה בחג הסוכות", אף שלכאורה "שנת השמיטה מאי עבידתי בחג הסוכות שמינית היא" (לקרות חג הסוכות שבסוף שבע שנים — שנת השמיטה, הרי כבר יצאת השמיטה מר"ה וכבר נכנסת שמינית²⁶) — שתבואה שהביאה שלישי בשביעית נוהג בה דין שביעית] —

כי זה בא בכח ורשימו מעבודת ז' שנים שעברו²⁷.

ו. וכיון שתוכנה של מצות הקהל היא שממשיכין ראשית העבודה (קבלת עול מלכות שמים) על השמיטה החדשה, היינו, שזהו"ע עיקרי שנוגע לכללות העבודה — לכן כל בני חייבים בהקהל, גם

24) ושם (כב, ד): "נודע שיהי' עילוי אחר עילוי לאין קץ ימות המשיח ותחה"מ כמה שמיטין ויובלות כו' וכל עילוי גדול מחבירו, אך קודם העילוי שאחר העילוי צריך להיות נשאר מעילוי הראשון בבחי' אתעדל"ת לאתעדל"ע שבעילוי הב'". וממשיך שם, שהעלי' היא ע"י הקדמת הביטול, "כי א"א להיות עלי' ממהות למהות כי אם שיוכלל תחלה בבחי' אין ממש, וזהו ענין העמוד שבין ג"ע התחתון לג"ע העליון כו', וכמו צמיחת התבואה מזרע הנזרע בארץ הוא ע"י שמתחלה מתבטל מהות הזרע ונעשה בחי' אין כו'".

ואולי י"ל: הטעם שרבינו אינו מסתפק בהציון לחינוך קטן ומציין גם לתו"א (ובפרט שמעתיק הלשון דהחינוך קטן ולא הלשון דהתו"א) — לפי שבתו"א מדובר אודות העליות דשמיטין ויובלות כו', ששייך להמדובר כאן.

25) וילך לא, יו"ד.

26) פרש"י שם.

27) ראה גם המבואר בלקו"ש חכ"ד ע' 200 ואילך — בהשייכות דהקהל לשנת השמיטה

שלפני'.

נשים, אף דהוי מצות עשה שהזמן גרמא שבדרך כלל נשים פטורות ממנה²⁸, ואף טף, שבכל התורה פטורים.

[ולהעיר, שבגמרא חגיגה (ג, א) איתא שטעם חיוב הטף הוא — כדי ליתן שכר למביאהם (ולכאורה ה"ז דלא כנ"ל שטעם החיוב הוא להיותו ראשית העבודה)²⁹.

ועיין רמב"ן עה"ת (לא' יג'): "האבות ירגילום וכו' ולמדו ליראה בעתיד וכו' (היינו, שהכוונה בזה היא בשביל הקטנים עצמם — בנוגע להנהגתם בעתיד, לאחרי שיגדלו, וזהו ע"ד המבואר כאן שלהיותו ראשית העבודה חייבים בזה גם טף), אבל רבותינו אמרו וכו' כדי ליתן שכר למביאהם".

לעיין במנחת חינוך³⁰ מסקנתו אם טף חו"ס (= חרש (או חיגר) וסומא) חייב — שלכאורה יש לקשר בחילוק ב' הטעמים הנ"ל: אם טעם הבאת הטף הוא כדי ש"האבות ירגילום.. ולמדו ליראה בעתיד" — אין חיוב להביא טף הנ"ל, כיון שבגדלותם פטורים; ואם הטעם הוא "ליתן שכר למביאהם" — חייבים להביא גם טף הנ"ל³¹.

ז. וכיון דעיקר בשנת השמיטה הוא עליית המלכות (כנ"ל ס"ד), שבכח זה מתחילים להמשיך כח והתעוררות לקבלת עול מלכותו בשמיטה החדשה, ע"י מצות הקהל — לכן קורין בהקהל ע"ד המעשרות³²: עשר תעשר, כי תכלה וגו',

(28) קידושין כט, א (במשנה).

(29) להעיר, שבמק"א (לקו"ש ח"ט ע' 363 ואילך) מבאר רבינו ש"ליתן שכר למביאהם" הוא בהוספה על החיוב השווה באנשים נשים וטף, כמפורש בקידושין (לד, ב) "טפלים חייבים", עיי"ש בארוכה.

(30) ושם (מצוה תרי"ב): "אף אם הטף חרש או סומא או חיגר דבגדלותו פטור, מ"מ, עתה כשהוא טף דהמצוה על המביא, חייב להביאו. ולא דמי לראי' דקטן חרש וכו' פטור דבגדלותו פטור, שם מחמת חינוך דרבנן, אם בגדול לא מחייב אינו חייב בחינוך, אבל הכא דגוה"כ להביאו אף דבגדול לא מחייב בעצמו, מ"מ כ"ז שהוא בכלל טף חייבים להביאו, כן נראה ברור".

(31) ראה גם לקו"ש שבהערה 29.

(32) ראה לקוטי לוי"צ אגרות-קודש ע' רמ (מכתב ט"ו כסלו תרצ"ב): "מה שקורין בהקהל שארי הפרשיות שבמשנה תורה.. מובן מפני שהם מביאים לזירוז במצות ולחזק ידיהם בדת האמת.. פרשת ק"ש וברכות וקללות שבמשנה תורה.. ופרשת המלך פשיטא שצריך לקרות, כי הרי המלך עצמו הוא הקורא**", ופרשה זאת מביאה אותו ביחוד לחיזוק הדת, וגם את כל

(* ואולי י"ל שטעם הדגשת החיוב בטף — לפי שגדר ה"טף" הוא ראשית עבודת האדם.

(** נתבאר בארוכה בהמשך הרשימה.

– ואיתא על זה בירושלמי (סוטה סוף פ"ז) שהטעם הוא כדי שלא לשכח את המעשרות, שמפני שבשמיטה אין נוהגין מעשרות, אולי ישכחו על דין המעשרות, ולכן מזכירין עד"ז בקריאה בתורה³³ –

דמעשר הוא מדריגת המלכות, כי:

מעשר – הוא העשירי, שזוהי הבחינה האחרונה. והיא נעשה קדושה יותר משאר הט' בחינות שלפניו, וכמו מלכות שהיא דוקא עולה למעלה מעלה, וכמו דמלכות דוקא שרשה מרדל"א (לקו"ת ביאור ע"פ זאת חקת סס"ב³⁴).

ומעשר ר"ת: מאה עשירית שביעית רביעית, שכל זה הם מדריגות המלכות כפי שהיא באופנים שונים:

אם כמו שהמלכות היא במרכבה, שאז היא רביעית: רגלא רביעאה דהמרכבה³⁵,

(וכן הוא באותיות: אות א' – כתר, אות ב' – חו"ב, אות ג' – ז"א ועיקרם תפארת, ואות ד' – נהי"ם או מלכות³⁶),

שביעית – היא המלכות שנקראת שביעאה, וכידוע משבת שביעית³⁷, בת שבע³⁸ וכו',

עשירית – שהמלכות היא בחינה העשירית, מעשר הבחינות שכנגד עשר ספירות שנחלקות לג' אמות וז' כפולות³⁹,

ומאה – שהמלכות היא בחינה היותר אחרונה גם כשהוא כלול י' מי' שאז הוא מספר מאה.

[בערכי הכינויים ערך מלכות – ש"מעשר" ר"ת: מלכות עשירית שביעית רביעית⁴⁰].

ישראל התלויים בהמלך, וכמובן. אבל למה קורין פרשות מעשרות ביחוד ג"כ, עיי"ש בארוכה. (33) ראה גם לקוטי לוי"צ שם ע' רסא (מכתב י"ט שבט תרצ"ב) – מענה לרבינו על הערותיו למכתב הנ"ל: "הערתך הד', שבירושלמי .. אמרו טעם לקריאת פ' מעשרות וכו'" (ואולי כתב רבינו לאביו הביאור הנרשם כאן, שאמרו בשמחת בית השואבה באותה שנה).

(34) ושם (נח, ב): "וכ"מ בע"ח שער (י"ג) א"א פ"ב דהמל' שרשה מרדל"א".

(35) ראה זח"ג רסב, ב.

(36) ראה הנסמן בספר הערכים חב"ד מערכת אותיות במקומן.

(37) כנ"ל (ס"ב) ששמיטה היא לנגד המלכות, כמו שבת בימים.

(38) ראה זח"ג קח, ב. קטו, א.

(39) ראה תניא פ"ג.

(40) כלומר: בערה"כ מבאר שאות מ' ד"מעשר" קאי על מלכות, והאותיות ע' ש' ר' הם

וכיון שבשמיטה נעשה עליית המלכות (קבלת עול מלכות שמים בדרגא נעלית), אפשר לשכוח על העבודה בפועל ממש (שהיא דרגא נמוכה)⁴¹ — שזהו דין המעשרות⁴² — לכן בהקהל שלאחר השמיטה קורין בתורה ע"ד המעשרות וכו'.

וגם: ההמשכה על העבודה דשמיטה הבאה שנעשית בהקהל, צריכה להיות מתחלה בהענין דקבלת עול מלכות שמים (כנ"ל ס"ה), ובבחינה היותר אחרונה — בחינת המלכות, ולכן קורין עשר תעשר וכו', כיון שמעשר היא מדריגת המלכות.

גם קורין דוקא "משנה תורה"⁴³, כי, הד' ספרים אחרים הם בז"א, ומשנה תורה — במלכות (כתר מלכות).

— ולכן, בד' ספרים ראשונים נאמר "וידבר הוי' אל משה"⁴⁴, דהוי' הוא בחי' ז"א, משא"כ משנה תורה, מלשון משנה למלך, בחי' כתר מלכות — "אלה הדברים אשר דבר משה" (לקו"ת במדבר

ג) לעיין זח"ג רסא', ודף ז' א', לענין משנה תורה⁴⁵.

פרטי הענינים דמלכות, שהיא "עשירית ליי"ס, ושביעית של ז' ימי הבנין, ורביעית של ד' רגלי המרכבה". ועל זה מוסיף רבינו, שגם אות מ' יש לפרשה כחלק מפרטי הענינים דמלכות (נוסף על הרמז ל"מלכות" עצמה) — שהיא בחי' היותר אחרונה גם כשהוא כלול י' מי' מאה.

(41) ראה עד"ז סה"מ מלוקט ח"ד ע' רסה ובהערה 52.

(42) ואולי זהו הטעם הפנימי לכך שדין מעשרות אינו נוהג בשמיטה.

(43) בזח"ג רסא, א: "משנה תורה משה מפי עצמו אמרן . . חכמה עלאה כללא דאורייתא אתקרי, ומנה נפקא כלא . . ואתאחד באתר דאקרי עץ החיים, ובי' תליא כלל ופרט תורה שבכתב ושבע"פ והוא אקרי תורה ומשנה תורה".* ושם ז, א: "מעצמו לא תנינן אלא מפי עצמו, הללו מפי הגבורה והללו מפי עצמו, מפי ההוא קול דאחיד בי' . . ולבחר אתכלילן בגבורה, הה"ד משה ידבר והאלקים יעננו בקול, משה ידבר דא קולו של משה, והאלקים יעננו בקול דא גבורה דאודי לי' לההוא קלא".

(44) להעיר מדיוק לשון רבינו "בד' ספרים וידבר הוי' אל משה" (ולא כהלשון בלקו"ת דלקמן: בספרים הראשונים). ולכאורה כוונתו שכל ד' הספרים — גם ספר בראשית שלא נאמר בו וידבר ה' אל משה (ומדובר בו אודות הזמן שקודם לידת משה) — דיבר ה' אל משה. ולהעיר מפתחות הרמב"ן עה"ת: "הי' נכון שיכתוב בתחלת ספר בראשית וידבר אלקים אל משה את כל הדברים האלה לאמר", אלא ש"משה כסופר המעתיק מספר קדמון וכותב, ולכן כתב סתם", עיי"ש.

(* בהגהות מהרח"ו על הגליון, ש"עץ החיים" הוא זעיר, ותורה ומשנה תורה הם זעיר ונוקבא. ובלקו"ת שה"ש כ, ג (בשם המק"מ) ש"מפי עצמו" (משנה תורה) הוא מז"א דאצילות, ומפי הגבורה היינו שנמשך מלמעלה מעלה יותר מז"א דאצילות כו'.

ביאור וידבר וגו' את כל הדברים האלה וגו' רס"ג⁴⁵. ועיין ג"כ בראש הדרוש⁴⁶).

וכיון ש"משנה תורה" הוא במלכות — קורין בהקהל (בהמשך לשנת השמיטה שקשורה עם בחי' המלכות) משנה תורה דוקא].
והקורא בתורה הוא דוקא המלך — שעל ידו נעשית המשכת היראה וקבלת עול מלכות שמים⁴⁷.

(45) ושם (יז, ג): "משנה תורה היא בחי' מל', מלשון משנה למלך, בחי' גילוי כתר מל', וידבר משה כו', משא"כ בספרים הראשונים וידבר ה' כו', בז"א".

(46) ושם (טו, ג): "משנה תורה מתחלת אלה הדברים, כי הם הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל באתגליא, משא"כ בספרים הראשונים נאמר וידבר ה' אל משה, וכתוב במשה וישמע את הקול מדבר אליו, משה לבדו שמע וכל ישראל לא שמעו. ולכן נק' משנה תורה, מלשון משנה למלך, שאינה בבחי' התורה עצמה שנאמר בה וידבר ה' אל משה בבחי' העלם, אלא הוא גילוי התורה אשר דבר משה אל כל ישראל".

ועל זה כותב רבינו "ועייג"כ", כי, כאן נתבאר רק שמשנה תורה הוא בחינת גילוי התורה (וידוע שהגילוי דכל ענין הוא ע"י בחינת המלכות), אבל לא נתפרש שהיא בחי' מלכות, כי אם בהביאור, ולכן מצייין בעיקר להביאור.

(47) המשך הרשימה — בחוברת ז' ע' 27 ואילך (חוברת קנד).